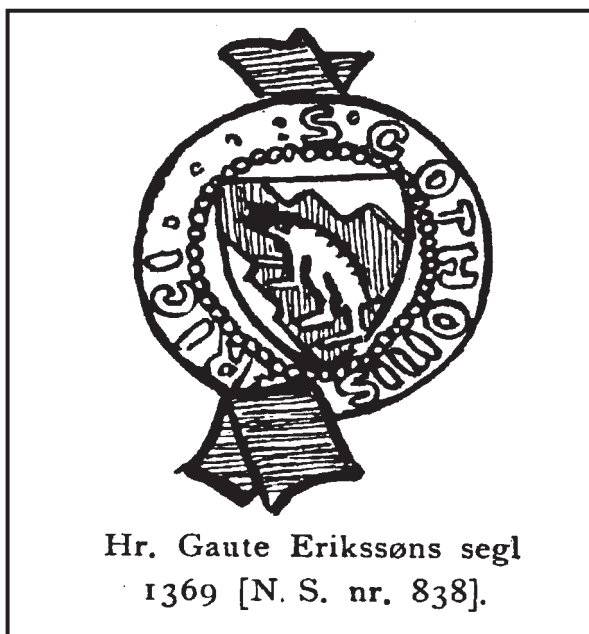

Kap. 6: Galt eller Galtung

(Etter Sollied, Steinnes, Velde, Holmboe, Hamre, Magerøy, Kiberg, Kolltveit, Galtung, Løberg, Bjørkvik, Ugulen, Lihaug m.fl.)

Galtung-slekta ser ut til å være et spesielt interessant område for slektsforskere. Det har vel sammenheng bl.a. med at ingen med 100% sikkerhet hittil har klart å finne koplingen mellom den gamle adelsslekta Galtung og den yngre Galtung-slekta som bodde på bl.a. Torsnes (i Jondal), Aga (i Ullensvang), og Randa/Talgje i Ryfylke. Med et slikt utgangspunkt kan det naturligvis bli ganske spennende å spinne videre på noen av de mange løse trådene i denne delen av slektshistorien. Vanskene har trolig bl.a. sammenheng med at svært mye kunnskap om slektsammenhenger må ha gått tapt i forbindelse med Svartedauden (1349-50) og de epidemiene som fulgte de nærmeste ti-årene etterpå, og som mer enn halverte befolkningen i Norge. Nærmest en løsning er trolig Asgaut Steinnes (tidligere riksarkivar) kommet i en artikkel han skrev i Norsk Slektshistorisk Tidsskrift (NST),¹⁾ og som ganske enkelt heter: «Nokre Galtung-problem», og i en av hans siste artikler i NST²⁾ som er et viktig supplement til Galtung-historien. Men som

Kort om innholdet i kapittel 6

På mange måter er dette et nøkkelkapittel i boka fordi Galtung-slekta er så stor og landsomfattende, og fordi forbindelseslinjene mellom den uradelige Galtung-ætta fra 1100-1200-tallet ennå ikke er skikkelig dokumentert. En del virkelig gammelt Galtung-relevant stoff er forsøkt sammenfattet først i kapitlet. Det gjelder mulige forbindelser til «Horda-Kåre»s ætt og problemet Ænes/Ornes. «Torstein mita»-problematikken står sentralt i kapitlet. Både versjonene av Asgaut Steinnes og Lars Løberg blir gjennomgått.

Hendelsene på 1600-tallet som førte fram til adlingen av Laurits Lauritsson Galtung i 1648 er med. Det samme er forbindelsene til andre kjente ætter som var lokalisert i Hardanger og Sunnhordland (Aga, Mowat, Orning, Rosenkrants m.fl.).

Mye Galtung-stoff er også tatt med i kap. 7, 11 og 20.

vi etter hvert skal se, har han også fått motbør på flere viktige punkter.

I det følgende bygger jeg (fortsett) på Velde (1957) som gir en del av disposisjonen i kapitlet og også en del av teksten. Men jeg forandrer, stryker og legger til, når jeg har funnet det påkrevd.

I Norsk Slektshistorisk Tidsskrift for 1930 har den kjente slekthistorikeren Henning Sollied skrevet en artikkel³⁾ der han påviser at Galtung-ætta er en fortsettelse av den historisk kjente lendermanns-ætta⁴⁾ som man den gang trodde kom fra [«Ænes»], Mel og Hattaberg i Kvinnherad, og ikke av den gamle Torsnes-ætta slik mange inntil da hadde trodd. Noen sammenhengende slektsrekke kunne ikke settes opp da Velde og Kolltveit skrev sine bøker, men ettersom det synes å være en eller annen slektsforbindelse, skal jeg ta med litt informasjon også om de eldste ledd, altså dokumentasjon som i hovedsak er et resultat av forskning etter 1960.

Horda-Kåres etterkommere?

Den første mann vi kjenner av denne ætta er Gaut [på «Ænes»]. (NB! Jeg kommer tilbake til Ænes-problemet lenger nede). Gaut nevnes allerede i 1160-årene som lendermann og er antagelig født omkring år 1100. Det var lenge en vanlig oppfatning (Kolltveit m.fl.) at Gaut hørte til den ættekretsen som utgikk fra Horda-Kåre - en gammel mektig herse- og høvdingeætt. Velde skriver at «det var

1. Bind XVIII 1962.

2. Asgaut Steinnes: «Om dei to eldste norske drikkehorn i Danmarks Nationalmuseum». NST. Bd. 28, 1968.

3. Henning Sollied: «Ænes-ætten og Galtungerne», Norsk Slektshistorisk tidsskrift (NST) Bd. II, 1930, s. 153-167.

4. Lendermann = baron, jfr. «Baroniet i Rosendal».

